

УДК 37(477)

**АНАЛІЗ ІДЕЙ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В СПАДЩИНІ
О. А. ЛЕВИТСЬКОГО (1872–1947)**© **І. В. Тонконог**

У статті висвітлено історико-педагогічну сутність та зміст професійної майстерності вчителя в спадщині українського мислителя О. А. Левитського. Доведено, що вчений тлумачив педагогічну майстерність як творчий рівень педагогічної діяльності, синтез особистої комунікативної культури, знань і світогляду педагога, його всебічної теоретичної підготовки з досконалим володінням прийомами навчання і виховання, педагогічного технікою, гуманним ставленням до особистості учня

Ключові слова: педагогічна майстерність, педагогічна діяльність, увага, спостережливість, увага, вчитель, техніка мовлення, самоосвіта

The article deals with conception of pedagogical skill in the heritage of the native teacher O.A. Levitsky, whose ideas remained beyond the scientists' attention. The author persuasively proves that the whole life of scientist is an assertion of ideas of school ukrainization. Working as a chief of Poltava teachers institute for a rather short period (1917–1919), O. A. Levitsky transformed this institution into the real Ukrainian school.

The scientist considered the love to own subject and ability to transfer it to pupils as the most important component in the structure of pedagogical mastership. According to O. A. Levitsky, the teacher-master it is a person, who independently self-improves and strives to stimulate the pupils to that, who rises the own pedagogical culture and reading competence.

The analysis of scientific heritage of the scientist allowed determine the structure of pedagogical skill that includes the following components: speaking technique, attention, keenness in observation, imagination, didactic mastership. The author of the article pays significant attention to the determination of conditions of formation of the bases of teacher's pedagogical skill: active participation in the work of congresses, competitions of pedagogical skill, study of the colleges' experience, self-improvement

Keywords: pedagogical skill, pedagogical activity, attention, keenness of observation, imagination, teacher, speaking technique, self-education

1. Вступ

Історичний досвід та наукові дослідження свідчать, що саме від якісного стану системи освіти та її орієнтованості на науково-технічний розвиток залежить не лише життєздатність будь-якої держави, а й її авторитет, значимість у світовому співтоваристві. Перед педагогічною наукою і шкільною практикою сьогодні постали питання творення національної школи й освіти в Україні, пошуку оптимальних шляхів формування творчої особистості, демократизації навчально-виховного процесу. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті на найближчі роки висуває основну мету – створити життєздатну систему безперервного навчання і виховання для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечити можливості самовдосконалення кожної особистості, формувати інтелектуальний потенціал як найвищу цінність. Розв'язання цих завдань неможливе без удосконалення системи підготовки творчого вчителя, рівня його майстерності, бо саме він плекає душу дитини, розум нації. Формування ініціативного, творчого, самостійного учня може здійснити тільки педагог, який бездоганно володіє вказаними якостями та систематично розвиває їх у собі.

2. Аналіз літературних даних та постановка проблеми

Одним із основних пріоритетів державної освітньої політики визначено забезпечення умов для підготовки висококваліфікованих педагогічних кадрів, здатних до творчої праці та професійного розвитку через створення цілісної системи неперервної педаго-

гічної освіти з урахуванням вітчизняного досвіду, національних традицій та узгодженості з тенденціями розвитку світових освітніх систем.

У зв'язку з цим одним з актуальних завдань є розробка сучасної концепції цілісної підготовки вчителів, яка б поєднувалася з інноваційними процесами, що відбуваються у вищій та середній школах, була створена з урахуванням історичного досвіду й теоретичних основ, які ґрунтуються на кращих ідеях учених, педагогів, громадських діячів, які працювали в різні історичні періоди розвитку нашої держави.

Глибокому теоретичному усвідомленню проблеми формування педагогічної майстерності викладачів ВНЗ України XIX – початку XX ст. сприяло вивчення робіт В. О. Микитюка [1]. Особливе значення для нашого дослідження мав науковий доробок Л. В. Задорожної [2], в якому узагальнено внесок викладачів Глухівського учительського інституту в розробку теорії педагогічної майстерності, дослідження Є. С. Барбіної [3], О. А. Лавріненка [4], в яких проаналізовано витоки формування педагогічної майстерності в Україні в XIX – на початку XX ст.

Г. Г. Ващенко [5] намагався дослідити окремі періоди життя О. А. Левитського.

Проведений аналіз матеріалів показав, що на сьогодні відсутнє цілісне історико-педагогічне дослідження, предметом якого була б проблема формування професійно-педагогічної майстерності вчителя в науковому доробку О. А. Левитського.

Дослідження, ґрунтовне вивчення творчої спадщини вітчизняних педагогів, зокрема наукового до-

робку О. А. Левитського, ідеї якого залишилися поза увагою науковців, сприятиме подальшому розвитку педагогічної науки та вдосконалення навчально-виховної практики, глибшому вивченню і пізнанню минулого, осмисленню сьогодення з поглядом у майбутнє.

Отже, об'єктивна потреба сучасної національної школи у вдосконаленні професійно-педагогічної майстерності вчителя, а також необхідність відродження і втілення в практику кращих педагогічних ідей та здобутків, з одного боку, і відсутність дослідження, де б цілісно розглядалась ця проблема, з другого, зумовили вибір теми «Аналіз ідей педагогічної майстерності вчителя в спадщині О. А. Левитського».

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – визначення сутності та виділення складників педагогічної майстерності вчителя у творчій спадщині вітчизняного педагога О. А. Левитського, який зробив неocenний внесок у розвиток освіти Полтавщини.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні задачі:

1. Висвітлити освітню діяльність вітчизняного педагога О. А. Левитського.
2. Здійснити науковий аналіз педагогічних поглядів О. А. Левитського щодо сутності та змісту професійної майстерності вчителя.

4. Аналіз наукового доробку О. А. Левитського щодо педагогічної майстерності вчителя

Левитський Олекса Августинович – педагог і просвітянин, громадський діяч. Народився в сім'ї священика. Початкову та середню освіту здобув у 2-й Київській гімназії, колеґії П. Галагана. У 1882 р. закінчив філологічний факультет Одеського університету. Педагогічною діяльністю займався майже 50 років. Викладав у 24 навчальних закладах Російської імперії. У 1896–1898 рр. працював вчителем земської народної школи в с. Рибці Полтавського повіту, вів просвітницьку роботу серед селян. У 1917–1919 рр. займав посаду ректора і водночас викладача педагогіки та української мови Полтавського вчительського інституту. Багато років працював над створенням методики викладання української мови. Обстоюючи ідеї українізації народної школи, О. Левитський писав: «Українська література – це рідкий зразок літератури виключно народної за мовою та за змістом» [6].

Підтримуючи заходи щодо українізації школи, О. А. Левитський перетворив Полтавський учительський інститут на справжню українську школу, залучив до співпраці відомих педагогів Г. Ващенко, В. Щепотьєва та ін. Зокрема, Г. Ващенко згадував: «Вийшовши з потягу, я поїхав до учительського інституту. Тут я зразу ж попав у рідну мені атмосферу українських педагогів. Директором інституту був тоді Олекса Августинович Левицький... Олекса Августинович швидко перетворив інститут на справжню українську школу. Він закликав до інституту українських педагогів і між ними В. Щепотьєва, пізніше відомого науковця, літературознавця і етнографа. Керування зразковою школою він доручив Ф. І. Пошивайлу, що потім став відомим як

добрий методист. Левицький зустрів мене дуже привітно й запропонував мені поселитись тимчасово у нього. Живучи в Левицького, я мав можливість близько з ним зійтись. Це був справжній український патріот, людина з ґрунтовною освітою і разом з тим чулий і тактовний. Він мав дружину і двоє дітей. У родині Левицьких завжди панувала любов і згода» [5].

Працюючи на посаді директора, О. А. Левитський багато віддавав роботі, прагнув підняти заклад до високого наукового рівня. Г. Ващенко зауважував: «З самого початку свого існування Полтавський університет був поставлений на досить високий рівень. До праці в ньому були закликані такі відомі учені, як Багалій, Кагаров, Шмітт, професори Харківського університету. В числі його працівників були також професори Казанського і Петроградського університетів. Вони переїхали до Полтави з матеріальних міркувань, бо умови життя в Україні були тоді кращі, ніж у Росії. Із місцевих полтавських педагогів викладали в університеті Щепотьєв, Щербаківський, Чаленко, Булдовський. Викладали в університеті і Н. Ю. Мирза-Авак'янц, яка з родиною в 1918 р. оселилась у Полтаві. Пізніше, в число працівників університету включились талановитий математик Воропай, історик Клепацький, хімік Власенко, біолог Ніколаєв, метеоролог Самбікін» [7].

О. А. Левитський також очолював Полтавську «Просвіту». Громадський діяч, палкий побіжник українського слова, він відіграв помітну роль у створенні в Полтаві восени 1917 р. першої української гімназії ім. І. Котляревського, відкритті у квітні 1918 р. історико-філологічного факультету та Українського народного університету.

У архівах м. Києва зберігся лист О. Левитського від 15 грудня 1908 р. до попечителя Київського навчального округу, в якому він як член товариства ім. Т. Шевченка просить дозволити читати публічні лекції для громадян та учнів українською мовою, оскільки ця мова, на думку вченого, «...є мовою І. П. Котляревського, саме цієї мовою буде краще звучати українське слово...» [8].

Саме особистість вчителя розглядається О. Левитським як основний чинник впливу на розвиток дитини. Вчитель-майстер, на думку вченого, – це особистість, яка постійно самовдосконалюється і прагне стимулювати до цього учнів, підвищує свою педагогічну культуру та читацьку компетентність.

Значення особистості вчителя в педагогічному процесі накладає на нього велику відповідальність і вимагає великої постійної роботи для вдосконалення себе як викладача. З цих позицій О. Левитський у своїх працях «Значення педагогічних з'їздів при навчальних округах», «Про способи популяризації літератури шляхом позашкільної освіти» популяризував ідею провідного значення самоосвіти у професійному становленні педагогічного працівника.

Щоб досягти довершеності, на думку А. Левитського, вчителю потрібно постійно не лише вивчати свій предмет, його історію, філософію, а й вдосконалювати техніку свого викладання.

Майстерність вчителя – це насамперед, його комунікативна культура, комунікативні здібності:

вміння спілкуватися з школярами з урахуванням рівності психологічних позицій, вміння розуміти їх, глибока повага до особистості, вміння спокійно сприймати критику, почуття гумору, здатність здійснювати переконуючий та навіювальний вплив, ораторська майстерність. Саме тому вчений у своїх творах «З студентських спогадів», «Про способи популяризації літератури шляхом позашкільної освіти» окреслив ідеал викладача, майстра-словесника, якому властива не лише чітка позиція, а й досконала техніка мовлення: володіння мовою (голос, дикція, грамотність, інтонаційна гнучкість, емоційна виразність), ораторське мистецтво- вміння володіти аудиторією, зацікавити слухача.

За О. Левитським, педагогічна майстерність – це синтез особистої комунікативної культури, знань і світогляду педагога, його всебічної теоретичної підготовки з досконалим володінням прийомами навчання і виховання, технікою мовлення, гуманним ставленням до особистості учня. Особливо важливим у її структурі вважав вчений любов до свого предмета та вміння її передати учням. Майстерний викладач – це творча особистість, яка не нав'язує свої думки іншим, а під час занять вмє так організувати роботу учнів, щоб кожен відчував свою інтелектуальну спроможність, знаходив істину.

Значний вплив на становлення О. Левитського як науковця та вчителя здійснив викладач історії західноєвропейської літератури Новоросійського університету О. І. Кирпичников. Саме він зумів зацікавити та прищепити любов до літератури майбутньому філологу. Повага та гуманне ставлення викладача до студентів підсилювала цей інтерес, залишала глибокі враження в їхніх душах. О. Левитський згадував: «Я після цієї лекції викладача так був охоплений якимись світлими почуттями і думками, що швидко помчав на головну вулицю міста і в книжній лавці іноземних видань на останні гроші купив німецький оригінал «Фауста» і не розлучався з ним декілька тижнів» [9].

Формуванню професійної компетентності, поглибленню та засвоєнню знань студентів сприяла оригінальна система О. І. Кирпичникова, яку О. Левитський намагався втілити в діяльності навчального закладу, який він очолив в Полтаві в 1917–1919 рр. Заняття з кожної навчальної теми складали 5 типів, які послідовно йшли один за одним:

- 1) уроки загального розбору теми (лекції);
- 2) комбіновані семінарські заняття з поглибленим вивченням навчального матеріалу в процесі самостійної роботи (від 3 до 5 уроків);
- 3) уроки-захисти тематичних завдань;
- 4) уроки –практикуми;
- 5) заняття узагальнення та систематизації знань (тематичні заліки) «суботи».

У своїх спогадах О. Левитський вказував, що уроки-захисти тематичних завдань проходили в цікавій формі, до яких студент серйозно готувався, опрацьовуючи велику кількість матеріалу, глибоко репрезентуючи обізнаність з певної проблеми. Завдання обирав кожен індивідуально. Решта студентів залучалися до обговорення, при цьому схвалювалося вміння ставити запитання до доповідача та відповідати на

них, висловлювати різні погляди на проблему. Так формувалась майстерність майбутніх вчителів, яких постійно стимулювали самостійно робити висновки, формуючи навички пізнавальної самостійності. При цьому, на думку вченого, позиція викладача повинна бути гуманною, оскільки при аналізі відповіді студента схвалювалась оцінка роботи студента товаришами, конструктивна критика викладача. Заняття узагальнення та систематизації проходили в невимушеній обстановці, за чашкою кави у професорській квартирі. Саме в такий спосіб стимулювався інтерес до предмета, створювалися умови для зняття емоційної напруги. О. Левитський згадував про ці так звані «суботи» з особливою теплотою, під час яких викладач аналізував новинки методичної літератури, нові підручники: «Чим далі, тим ці суботні заняття ставали жвавішими, триваючи по 6 годин».

Значну увагу в структурі педагогічної майстерності О. А. Левитський приділяв вмінню вчителя керувати своїм психічним станом, педагогічно активно й емоційно відкрито виявляти своє ставлення до предмета й студентів. «Зробити студентів більш сильнішими в науках, озброїти їх тими уміннями, якими володіє здібний викладач – хіба це не почесне завдання учителя?». «Ніяка інша праця не вимагає в такій мірі залучення до дії всього запасу психічних сил – розуму, почуття, волі, як робота вихователя» [10].

Мислитель розглядав спілкування як важливий професійний інструмент педагогічної діяльності. На думку О. А. Левитського, педагогічне спілкування – це професійне спілкування викладачів та студентів під час занять або поза ними, спрямоване на створення сприятливого психологічного клімату, функціями його є: пізнання особистості та обмін інформацією, організація діяльності.

На етапі управління спілкуванням вчителю необхідні вміння підтримувати ініціативу учнів організувати діалогічне спілкування. За О. А. Левитським педагог у навчальній і позааудиторній діяльності повинен бути ініціатором в управлінні спілкуванням. Для цього необхідно звернути увагу на демонстрацію власної прихильності до аудиторії, показ яскравих цілей діяльності, передачу учням розуміння вчителем їхнього внутрішнього стану під час навчання, організацію контакту з усією аудиторією. Вчений писав: «Талант справжнього педагога-майстра виражається в тому, щоб нічого не робити спроста, випадково, а все продумувати, системно..» [9].

Основний шлях формування педмайстерності вчителів, на думку О. Левитського, який він спостерігав у сільськогосподарській школі при Мраморному палаці, – це конкурси педагогічної майстерності. Практиканти готували на одну тему уроки і потім їх проводили. Потім на спільному засіданні вирішувалось, який з уроків кращий. До таких конкурсів студенти серйозно та ретельно готувалися: «...практикант репетировав наодинці свій урок, добираючи інтонацію, вираз, турбуючись при цьому про жвавість темпу, тону, навіть про відповідність мовлення з жестами. Уже перед самим заняттям практикант робить останню репетицію перед товаришами, йому роблять останні вказівки, згладжуючи незначні помилки» [10].

Інший шлях формування майстерності вчителя за О. А. Левитським – це активна участь у роботі з'їздів, де освітяни можуть виявити свою життєву позицію, формувати навички педагогічної техніки, виголошуючи підготовлені промови, відповідаючи на питання учасників, що сприяє формуванню навичок аналітичного мислення, культурі дискусії, навичкам саморегуляції.

О. А. Левитський у своїх працях закликав до формування у вчителів потреб професійно розвиватися, саморозвиватися і самовдосконалюватися; максимально повно проявляти свій індивідуальний потенціал, творчо його самореалізувати у професійній діяльності з метою забезпечення високого кінцевого результату в аспекті створення аналогічних умов для прояву індивідуальності учнів, їхньої самореалізації у навчально-виховній діяльності.

Справжній педагог повинен бути постійним творчим резервуаром оптимізації як професійного, так і особистісного потенціалу, оскільки педагогічна майстерність – це своєрідний сплав особистої культури, знань і світогляду педагога, його всебічної теоретичної підготовки з досконалим володінням прийомами навчання і виховання, педагогічної технікою і досвідом.

5. Результати дослідження

Вивчення спадщини вченого дало змогу виокремити наступні положення його педагогічної концепції:

- вдосконалення педагогічної майстерності можливе за умови постійного вивчення власної методики з окресленням шляхів її оптимізації;
- не можна вдосконалити свою майстерність, не використовуючи досвід своїх колег;
- вдосконалення і самовдосконалення педагога не має меж.

Мислитель виділив такі умови ефективності професійного мовлення педагога:

1. Професійне мовлення вчителя повинне відповідати вимогам культури мови, оскільки це важливий показник рівня його інтелігентності, освіченості, загальної культури.
2. Професійне мовлення вчителя повинно сприяти здійсненню інтелектуального, емоційно-вольового, морального впливу на учнів.
3. Слова педагога, звернені до вихованців, повинні нести в собі енергію його почуттів, переживань, виступати засобом збудження активності учнів.

6. Висновки

Отже, освітня діяльність О. А. Левитського була спрямована на вдосконалення педагогічної майстерності вчителя. Зокрема, науковець запропонував та втілював у діяльності Полтавського учительського інституту створену ним оригінальну систему занять, які склалися з 5 типів.

Життєвий шлях педагога – боротьба за створення української школи.

Отже, аналіз наукового доробку О. А. Левитського дозволив нам визначити структуру педагогічної майстерності педагога, яка включала, на думку вченого, такі компоненти: техніку мовлення, увагу, спостережливість, уяву, дидактичну майстерність. Особливо

важливою у її структурі мислитель вважав любов до свого предмета та вміння її передати учням. Сутність педагогічної майстерності за мислителем – це синтез особистої комунікативної культури, знань і світогляду педагога, його всебічної теоретичної підготовки з досконалим володінням прийомами навчання і виховання, педагогічної технікою, гуманним ставленням до особистості учня.

Специфіка учительської діяльності полягає в тому, що педагог поставлений перед необхідністю творчо взаємодіяти з учнями й творчо перетворювати їх.

Саме тому творчість – неодмінна умова педагогічного процесу, об'єктивна професійна необхідність у діяльності вчителя, яка набувається ним в процесі праці, в процесі оволодіння педагогічною майстерністю. Основними напрямками формування педмайстерності вчителів, на думку О. Левитського, були: практична підготовка вчителя; конкурси педагогічної майстерності, під час яких практиканти готували на одну тему уроки, потім їх проводили; активна участь у роботі з'їздів, де освітяни можуть виявити свою життєву позицію, сформувати навички педагогічної техніки, виголошуючи підготовлені промови, відповідаючи на питання учасників, що сприяє формуванню навичок аналітичного мислення, культурі дискусії, навичок саморегуляції, постійне самовдосконалення.

Наукові ідеї вченого можуть бути використані в сучасній системі освіти: вчитель – це насамперед, творча особистість, що має яскраву індивідуальність, здатна до безперервного самовиховання і самоосвіти. Формування вчителя, професійно компетентного, ініціативного, творчого, самостійного, може здійснити тільки педагог, який бездоганно володіє вказаними якостями та систематично розвиває їх у собі.

Література

1. Микитюк, В. О. Проблема майстерності викладача у педагогічній теорії другої половини XIX століття [Текст]: зб. наук. пр. / В. О. Микитюк // Педагогіка та психологія. – 2003. – № 18. – С. 100–105.
2. Задорожна, Л. В. Питання творчої особистості вчителя в науково-педагогічних творах викладачів Глухівського учительського інституту (1874–1917 рр.) [Текст]: зб. наук. пр. / Л. В. Задорожна; ред. кол. В. Н. Гузій та ін. // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики. – К., НПУ, 1999. – Вип. 2. – С. 95–99.
3. Барбіна, Є. С. Педагогічна майстерність як чинник інтеграції професійної підготовки майбутнього вчителя [Текст] / Є. С. Барбіна // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 1. – С. 133–141.
4. Лаврінченко, О. А. Педагогічна майстерність як домінуючий складник педагогічної дії [Текст] / О. А. Лаврінченко // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2013. – № 3. – С. 102–106.
5. Ващенко, Г. До історії національних рухів у Полтаві і на Полтавщині (Спогади). Кн. 2. (Ч. 2-88) [Текст] / Г. Ващенко // Визвольний шлях. – 1955. – С. 29–39.
6. Левитський, А. А. О способах популяризації літератури путем внешкольного образования [Текст] / А. А. Левитський // Вестник воспитания. – 1915. – № 9. – С. 190–208.
7. Ващенко, Г. До історії національних рухів у Полтаві і на Полтавщині (Спогади). Кн. 5. (Ч. 5-91) [Текст] / Г. Ващенко // Визвольний шлях. – 1955. – С. 75–80.
8. Лист від О. Левитського з проханням дати згоду на читання прилюдних лекцій українською мовою [Текст]. – ЦДІАК. – Ф. 2052., Оп.1., Спр. № 667. – Арк. 1-8.

9. Левитский, А. А. Из области истинной педагогики [Текст] / А. А. Левитский // Вестник воспитания. – 1904. – № 4. – С. 111–131.

10. Левитский, А. А. Из студенческих воспоминаний [Текст] / А. А. Левитский // Вестник воспитания. – 1906. – № 8. – С. 83–117.

11. Левитский, А. А. Значение педагогических съездов при управлении в учебных округах [Текст] / А. А. Левитский // Вестник воспитания. – 1916. – № 5. – С. 98–124.

References

1. Mikitjuk, V. O. (2003). Problema majsternosti vikladatcha u pedagogitchnij teorii drugoji polovini XIX stolittja [The problem of teacher skills in teaching the theory of the late nineteenth century]. *Pedagogy and Psychology*, 18, 100–105.

2. Zadorozna, L. V.; Guzij, V. N. (Ed.) et. al. (1999). Pitannja tvortchoji osobistosti vchitelya v naukovu-pedagogichnih tvorah vikladatchiv Gluhivskogo utchitelskogo institutu (1874–1917 pp.) [Creative individual teachers in scientific and pedagogical works Glukhovski Teachers Institute (1874–1917 pp.)]. The creative personality of the teacher: problems of theory and practice. Kiev: NPY, 2, 95–99.

3. Barbina, E. S. (1996). Pedagogitcha majsternist yak tchinnik integratsiji professijnoji pidgotovki majbutnjogo vchitelya [Pedagogical skills as a factor of integration of training future teachers]. *Pedagogy and Psychology*, 1, 133–141.

4. Lavrinenko, O. A. (2013). Pedagogicha majsternist yak dominantnij skladnik pedagogitchoji diji [Pedagogical skills

as the dominant element of educational action]. *The theory and practice of social systems*, 3, 102–106.

5. Vatschenko, G. (1955). Do istoriji natsionalnih ruhiv u Poltavi i na Poltavtchini (Spogadi) [The history of national movements in Poltava and Poltava region (Memories)] B. 2. (Ch. 2-88). Path to Liberation, 29–39.

6. Levitskij, A. A. (1915). O sposobah populjarizatsiji literaturi putem vnetchkolnogo obrazovanija [On the methods of promotion of literature by non-formal education]. *Education Bulletin*, 9, 190–208.

7. Vatschenko, G. (1955). Do istoriji natsionalnih ruhiv u Poltavi i na Poltavtchini (Spogadi) [The history of national movements in Poltava and Poltava region (Memories)] B. 5. (Ch. 5-91). Path to Liberation, 75–80.

8. List vid O. Levitskogo z prohannjam dati zgotu na tchitannja priljudnih lektsij ukrujinskoju movoju [Letter from O. Levitskogo asking for consent to read a public lecture in Ukrainian]. *TSDIAK*, F. 2052., Op.1., Spr. № 667. Ark. 1-8.

9. Levitskij, A. A. (1904). Iz oblasti istinnoj pedagogiji [From the realm of true pedagogy]. *Education Bulletin*, 4, 111–131.

10. Levitskij, A. A. (1906). Iz studentcheskih vospominanij [From the student's memories]. *Education Bulletin*, 8, 83–117.

11. Levitskij, A. A. (1916). Znatchenje pedagogicheskikh sjezdov pri upravleniji v utchebnych okrugah [The value in the management of educational congresses in educational districts]. *Education Bulletin*, 5, 98–124.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Криловець М. Г.
Дата надходження рукопису 10.08.2016*

Тонконог Ірина Віталіївна, викладач, кафедра сучасних європейських мов, Київський національний торговельно-економічний університет, вул. Кіото, 19, м. Київ, Україна, 02156
E-mail: 197118@ukr.net

УДК 055.3:355.085.5:167

УПРАВЛІНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ МВС УКРАЇНИ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

© Р. С. Троцький

У статті виокремлено сутність поняття «управлінська діяльність майбутніх фахівців вищих навчальних закладів МВС України». З'ясовано специфіку управлінської діяльності. Зроблено огляд стану законодавчої бази, що стосуються управлінської діяльності в сфері МВС. Визначено основні завдання та функції управлінської діяльності майбутніх фахівців. Виділено фактори, які відрізняють управлінську діяльність від інших видів діяльності. В ході обробки наукових джерел розглянуто ознаки управлінської діяльності офіцера

Ключові слова: *управлінська діяльність, професійна діяльність, вищий навчальний заклад МВС України, теорія управління, психологія управління, функції управління, теорія загальної педагогіки, управлінська культура*

The essence of the notion “managerial activity of the future specialists of higher MIA educational institutions of Ukraine” was analyzed; the specificity of managerial activity was elucidated through the prism of ideas of the theory of management, psychology of management, theory of general pedagogy. It was generalized, that the basic principles of Ukrainian legislation determine the priorities of the law enforcement bodies reformation taking into account the specificity of management system and prospects of formation of contingent of the officers of the law that must be able to realize the professional activity at the high professional level. On the base of analysis of psychological-pedagogical literature it was elucidated, that determination of the new functions of managerial activity makes possible its social efficiency, development of managerial culture, readiness to the managerial activity, managerial qualities of students. It was determined, that being grounded on functional differentiation, managerial activity provides the precise realization of professional tasks, economy, regularity, rhythmicity, reliability of the work, exclusion of mistakes and disorders in joint activity, creation of conditions for initiative and